

Asia: VN/13058/2020

Laki liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista (ml. tekniset muutokset)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Paikallisliikenneliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Joukkoliikenteen toimintaympäristöön vaikuttaa esityksessä varautumiseen ja poikkeuksellisiin tilanteisiin liittyvien tilanteiden ja valtuuksien sääntely, Traficomien tietotehtävien siirto Traffic Management Finlandiin ja muutosilmoitusten osoite vastaavasti.

Lisäksi on täsmennetty, että palvelusopimusasetuksen soveltamisesta ja yksinoikeuksista tulee ilmoittaa hallintolain mukaisesti, mihin Paikallisliikenneliitolla ei ole lausuttavaa.

Valtioavun käyttö normaaliolojen häiriötilanteissa

Poikkeustilanteet kuvataan viranomaisen haasteena täydentää tai korvata markkinaehtoisena lakannutta liikennettä.

Kaupunkijoukkoliikenteessä koronan kaltaisesta tilanteesta seuraa merkittävä tulovähenemä ihmisten liikkumisen vähenemisen myötä, mikä kasvattaa kuntien kustannuksia merkittävästi, kun samaan aikaan sopimukset ovat jäykkiä muutoksille sekä turvataan palvelujen jatkuvuutta ja sopimuksia hoitavien yritysten toimintakykyä.

Sekä yritykset että viranomaiset ovat pitkäkestoisissa häiriötilanteissa vaikeuksissa. Reagointikyvyltään ja taloudellisten riskien näkökulmasta kaupunkijoukkoliikennettä hoitavat yritykset ovat viranomaisia helpommassa asemassa. Julkistaloudelle kohdentuu kasvava vastuu häiriötilan palvelujen ylläpitämisestä ja alijäämän rahoituksesta.

Valtionvarojen käytössä häiriötilanteiden hoitoon tulisivin huomata kahdenlaista painopistettä; suurivolyymisten kaupunkipalvelujen merkittävä tulovähenemä ja toisaalla peruspalvelujen turvaaminen.

Paikallisliikenneliitto ymmärtää valtionvaroihin liittyvät poikkeustilakirjaukset EU-lainsäädännön selventämisenä kotimaisessa lainsäädännössä, mutta tulkitsee, että häiriötilanteessa valtio voi antaa tukeaan vain liikenteenharjoittajille käyttöoikeussopimuksia turvatakseen tai suorahankintoja tehdäkseen, sillä pykälä 173 a mainitsee liikenteenharjoittajat normaaliolojen häiriötilanteiden tuen saajina.

Palvelusopimuksen artiklan artiklan 5 kohdan 5. mukaan kun palvelu keskeytyy tai on välittömässä vaarassa keskeytyä, toimivaltainen viranomainen voi toteuttaa kiireellisiä toimia. Kiireellisenä toimena voi olla sopimuksen tekeminen ilman tarjouskilpailua tai muodollinen sopimus julkisia palveluhankintoja koskevan sopimuksen jatkamisesta tai vaatimus tarjota tiettyjä julkisia palveluita. Julkisen liikenteen harjoittajalla on oikeus valittaa päätöksestä, jolla sille asetetaan velvoite tarjota tiettyjä julkisia palveluita. Sopimuksen saa tehdä tai sitä saa jatkaa kiireellisellä toimella tai sopimusta koskevan määräyksen saa tehdä ainoastaan kahdeksi vuodeksi.

Palvelusopimusasetuksen alaisissa toimivaltaisten viranomaisten bruttoliiikenteenä tehtävissä hankinnoissa häiriötilanteissa seurataan hankintadirektiivien (kotimaiset erityisalojen hankintalaki ja hankintalaki) ja sopimusten menettelyjä sopimusten muutostilanteissa. Poikkeustilan valtioavun tulisivin soveltua myös häiriötilanteiden hoitoon bruttoliiikenteessä, jos tarkoituksena on varautua häiriötilanteisiin kaikki liikennepalvelut mukaan lukien.

Tulisi selkeyttää ja varmentaa sopiiko § 173 a kirjaus kaikenlaisten PSA liikenteen turvaamiseen häiriötilanteessa. Vakavassa normaaliolojen häiriötilanteessa palveluntarjoajalle ja muulle kuin palveluntarjoajalle tulisi voida korvauksia, tukea tai avustusta siten kuin unionilainsäädännössä säädetään sekä

- a) palvelujen keskeytymistilanteissa tai tilanteissa, joissa on välitön vaara keskeytymiselle (palvelusopimusasetus) että
- b) palvelujen turvaamistarpeisiin liikenteen hankintasopimusten merkittävässä poikkeusolojen sopimusmuutostilanteissa (hankintadirektiivi)

Valtion talousarvion joukkoliikennemäärärahoista normaalioloissa

Valtioavun kiintiöinti ja ennakkoon tiedossa olleet periaatteet ovat tärkeitä liikennepalvelujen järjestämisen ja talouden suunnittelun ennakoitavuudelle. Hallituksen esityksen sanamuotomuutoksella kohdentamiseen ei kuvata kuitenkaan muutettavan nykyisiä myöntöperiaatteita.

Paikallisliikenneliitto on esittänyt Liikenne- ja viestintäministeriölle, että valtioavun käyttöä liikennepalvelun käyttäjälle siten, että toimivaltainen viranomaisen myöntää sitoumuksen korvata liikennepalvelun kustannuksia ennalta määrättyyn arvoon asti, täsmennettäisiin tuen lainmukaisen käytön varmentamiseksi.

Muihin normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumista koskevien ehdotuksiin ja valtuuksiin Paikallisliikenneliitolla ei ole lausuttavaa.

ELY-keskusteen joukkoliikenneasioiden valtakunnallinen koordinointi ja ohjaus

Lakiin liikenne- ja viestintävirastosta lisättäisiin kielellinen ilmaus toimialaohjaus, mutta kuvauksesta ja perusteluista ei voi päätellä, onko ohjaus sen tyyppistä, jota ELY-keskukset ovat toivoneet, esimerkiksi lausuessaan 27.11.2019 liikenne- ja viestintävaliokunnalle liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvien lakien muuttamisesta (ELY-keskusten liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden yhteinen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 91/2019 vp)) . Virastouudistuksissa aiemmin julkisen henkilöliikenteen ohjaustehtävät on poistettu keskusvirastojen tehtävistä lähes kokonaan. Tähän vaikutti ilmeisesti suunnitelmat maakunnista, joilla olisi ollut itsenäinen valta päättää rahoituksen kohdentamisesta ja käyttämisestä henkilöliikenteen palveluihin.

Tieto palveluista

Paikallisliikenneliitto kannattaa reitti- ja aikataulutiedon koko maassa saatavuutta edistäviä toimia. Valtakunnallisen joukkoliikenneinformaation koonti edistää paitsi asiakkaiden tiedonsaantitarpeita, myös pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia innovoida uusia palveluja.

Esityksessä kuvaillaan lainsäädännön edistyksellisyttä älyliikenteen palkinnon saajana, mutta tunnistetaan myös tiedon käytettävyyteen ja koontityöhön liittyvät ongelmat, koordinaation tarve ja vastuihin liittyvä selkeyttämisen tarve. Tärkein korjattava asia sekä valtionhallinnon toimin että eri toimijoiden yhteistyössä olisi varmistaa, että loppukäyttäjällä olisi eri tarjoajien palveluista helposti saatava alueellinen tai esimerkiksi kaikkia kaukoliikenneyhteyksiä koskeva hyvä käsitys, kun markkinaehtoista palvelua ei useissa tapauksissa synny. Kyse on informaation perustasosta, mikä joissain osissa maata on ollut kriittinen tekijä palvelujen saavutettavuudelle.

Paikallisliikenneliiton käsityksen mukaan esitykset edistävät palvelutiedon kehitystä.

Markkinaseurantaa, liikennepalvelujen kehitystä, suunnittelutarpeita ja tarjonnan kehittämistä varten tulisi olla myös perusnäkökulma siihen, mitä palveluja (reitit, aikataulut yms.) Suomessa ja eri osissa maata on tarjolla. Hyvän markkinakäsityksen avulla voidaan toimia lain liikenteen palveluista mukaan; ”Jos toimivaltaiset viranomaiset toimivat 171 §:ssä tarkoitetulla tavalla julkisen henkilöliikenteen alalla, niiden on suunniteltava palvelut ensisijaisesti seudullisina tai alueellisina kokonaisuuksina ja tavoiteltava kaikkien henkilökuljetusten yhteensovittamista. Suunnittelussa asiakkaiden liikkumistarpeisiin perustuvat markkinaehtoisesti syntyvät palvelut ja julkisesti hankitut palvelut on sovitettava yhteen. Viranomaisten on liikkumispalveluita suunnitellessaan kuultava alueella toimivia henkilöliikennepalveluiden tarjoajia sekä toimittava yhteistyössä muiden viranomaisten ja kuntien kanssa.”

Soininen Minna
Paikallisliikenneliitto ry